

חינוך – תורה וחיים – הרב משה כלפון – חלק ד'

בחלק האחרון מדברי ר' כלפון נראה את קריאתו ללימוד עברית ולשון והחשיבות שבכך:

"...ובכלל זה גם כן, ראוי לקבוע עת ללמוד (-ללמד) בו (את) הנערים שפת קדשנו. כי מלבד שהוא תועלת כלליית לכל ישראל בכלל ולנער עצמו בפרט, אשר יהיה מאוגד וקשור עם כל ישראל בכל מקום ומקום, ובפרט עם תושבי ארצנו אשר שפתינו הקדושה שם עִפָּה קבועה בארץ – גם מצד המלכות עוד בה, כי בזה יוכל להיות בטוח הרב על התלמיד שיבין תפלותיו וברכותיו. ואם הרב לא שם לב לזה – ראוי לכל אב להשתדל בזה. ואם גם האב לא שם לב לזה – התלמיד עצמו ישים לב על עצמו.

ועוד יש תועלת מרובה, דכאשר האדם אינו מבין מה שהוא מבטא בלשונו – מקלקל תפלתו וברכותיו בשינוי הלשון וכיוצא, וכבר כתב הרמב"ם ז"ל [במסכת אבות ריש פ"ב], שצריך לזהר במצוה שיחשוב בה שהיא קלה – כמצות למידת לשון הקודש – כמצוה שנתבאר לך חומרתה שהיא גדולה, כמילה וציצית ושחיטת הפסח. עש"ב (=עייין שם באורך). ועייין למרן (שולחן ערוך) ז"ל בסימן ה' שכתב: "יכוין בברכות פירוש המלות, וכשיזכיר השם יכוין פירוש קריאתו באדנות..." עייין שם. ובעונות הרבים בזמן הזה אין מי ששם לב על זה, ועל (פי) הרוב – זה בא מחוסר הבנה. אך כאשר יכול להבין – אז בנקל יכול לשים לב להבין פירוש המלות ולכוון בהזכרת השם כהלכתו. ורק השרידים אשר ה' קורא שמים לב לזה וה' הטוב יכפר בעד".

(ברית כהונה ערך לימוד יט)

החשיבות שרואה ר' כלפון בלימוד העברית היא גם מצד החיבור לעם ישראל, וגם מצד ההלכה – שאדם צריך לבטא באופן מדויק את תפילתו וברכותיו ולא לשבש אותן וגם לצורך כך מועיל הלימוד.

ר' כלפון בעצם נוגע כאן בנקודה רחבה הרבה יותר, אודותיה נעסוק בחוברת 'מבוא למשנת הראיה ב' – מקומם של לימודים שאינם לימודי תורה. האם יש לעסוק אך ורק בלימוד תורה או שיש ערך ואפילו צורך בלימוד חכמות נוספות? אמנם לכאורה הלשון העברית היא החכמה הקרובה ביותר לחכמת התורה, אך גם לגבי חכמות נוספות מצאנו מחכמי ישראל שהורו שיש ללומדן, כפי שנראה מתוך דברי אגרת שנשלחה לרשב"א:

"אלו (-שפורטו לעיל) תרעומות החכמה. וטענותיה להציל את נפשה ולהפך בזכותה (-למה מותר ללמדה: **והיא הכוללת ההגיון והטבע והאלוהות** אשר אתם מבקשים את נפשם לקחתה. ותועלתיהם בלי ספק רבים **להעמיד האדם על ידיעת בוראו במופת ועל הרחקת האמונות הכוזבות בחק התורה מעליו**. ובכלל הנה תועלות החכמה האנושית רבו מספור **בחזוק הלבבות בתורת משה רבינו** עליו השלום אשר היא מקור חיינו ומי יבא עד תכליתם. אבל נזכור מהם (-נזכיר מתוך התועלות) לפני אדננו (- הרשב"א) מה שיזמין האלהים לפנינו עתה. ואם יכלל באותם שיזכרו שום דבר שיחייב עלינו אדוננו יאריך ה' ימיו בהמשך ממנו הזק הכרחי באמונה תחת חשבנו אותו מועיל – יהיה מחמתו והסוד להסיר מכשול מן נפשותינו ולהעמידנו על האמת והנכון... והתבוננו רבותינו **בעוצם כלליות תועלות החכמה** לכלנו ואפילו למי שימאסוה. כי מן הדברים המפורסמים מאד התפשט ההגשמה בדורות הקדמונים כמעט בכל גלות ישראל, מיום גלות הארץ. אלא שעמדו בכל הדורות גאונים וחכמים בספרד ובבל ובערי האדנלורס. שמתוך בקיאותם בלשון ערב הזדמנה להם ההכנה הגדולה להריח ריח החכמות ברב או במעט אשר הם מועתקות ללשון ההוא. ומתוך כך התחילו לברר וללבן דעות רבות בתורתם. ועל הכל ביחוד האל ובהרחקת ההגשמה בפרט בראיות העיוניות הלקוחות מספרי המחקר".

(שו"ת הרשב"א חלק א סימן תיח)

החכמות עוזרות לאדם לכוון את נפשו אל התורה והאמת, ומצילות אותו מהגשמה.

בכל אופן, עולה מהדברים שראינו שלימודים שאינם לימוד תורה יכולים לסייע ללימוד התורה ולקיום המצוות. יש לדון, מה מקומם כאשר אין מטרתם כזו אלא למטרות אחרות – פרנסה, תחומי עניין, תחביבים וכדומה. נראה מעצם הצורך של גדולי ישראל לדון בנושא שיש לשקול היטב באלה לימודים ניתן לעסוק, וכיצד לעסוק – מתוך איזה מבט ולשם איזו מטרה.